

”Jag vet inte vad det beror på, men det har blivit varmare”

Ursprungsfolk kring polcirkeln berättar i dokumentärserie om ett förändrat klimat

Att de människor som lever närmast naturen är de som först drabbas när klimatet blir varmare är ingen långsökt tanke. När journalisten Samuel Idivuoma för två år sedan var ute hos renhjorden med sina kusiner i renskötseln förstod han på allvar hur hårt drabbade samerna redan var av det fenomen han tidigare bara betraktat från sitt kontor på SVT Sápmi i Kiruna.

– Detta var i december och vanligtvis är det smällkallt då, närmare minus 30 grader. Men nu regnade det och det var kanske sju-åtta plusgrader. Renarna var helt förvirrade när vi skulle flytta dem. Renens naturliga instinkt är att dra sig ner från fjället mot skogen i december, så var inte fallet nu. Men vädrets ställde till det. Nu var det snöslask och regnet som föll frös snabbt till is och la sig över betet så renarna kunde inte komma åt sin mat. Hans kusiner som lever med renskötseln har haft fyra-fem riktigt dåliga år. Vädret hade blivit varmare och att vara renskötare blev allt svårare. ”Du har tur som har ett arbete att gå till, för oss blir det nog ett hårt år”, sa de åt honom.”

– Självklart har jag tänkt på klimatförändringar tidigare, men det har mest handlat om att man tittar upp från sitt skrivbord, ser ut genom kontorsfönstret och konstaterar att det regnar istället för att snöa. Detta var första gången som jag insåg vilka konsekvenser det varmare vädret redan har fått. Med den insikten kom även tanken på en dokumentärfilm.

En resa till Arktis

Eftersom områdena kring Arktis drabbas först när klimatet blir varmare blev idén att han skulle besöka urfolken, de som lever närmast naturen, kring polcirkeln. Det blev en resa över ryska tundran, Grönland och Kanada.

– Eftersom jag själv är same och från en renskötarfamilj insåg jag att jag hade en unik ingångspunkt till dessa människor. Vi vill inte göra naturfilm som exempelvis David Attenborough som talar om något med någon form av eximperialistiskt perspektiv. Vi skulle åka dit som oss själva och tala med dem som ett urfolk till ett annat. Den insikten visade sig vara riktig. Samuel berättar hur han på flera håll möttes av en förståelse från de människor han träffade och de gav honom ett förtroende de inte skulle ge någon annan utomstående. Indianerna i Kanada som inte har några bra erfarenheter av den vita mannen till exempel.

– De sa klart och tydligt till mig att de aldrig skulle ha tagit med mig på kariboujakt om jag inte haft den bakgrund jag har. Det är lätt att lära känna varandra bra när man har liknande liv och erfarenheter av att leva i naturen. I Ryssland förstod vi varandra direkt utan att vi talade samma språk eftersom vi hade samma sorts erfarenheter av renskötsel.

Urfolken märker förändringarna

Vart han än kom upptäckte han att människor i områdena kring polcirkeln alla drabbats av det nya vädret.

– Vi märkte redan under researcharbetet att vår ordlista inte alltid var den samma. Klimatförändringar var inte ett ord de använde sig av. Som en av inuiterna på Grönland sa till mig: ”Jag vet inte vad det beror på, men det har blivit varmare”. I Ryssland märks klimatförändringarna när den alltid frusna tundran börjar smälta.

– Det är en verklig naturkatastrof som håller på att inträffa där. Marken är rik på metangas och när tjälen släpper så frigörs den. Metangasen är 30 gånger mer skadlig i växthuseffekten än koldioxid. Även för de kanadensiska renjägarna gör det varmare klimatet att livet blir svårare. Renflocken, en av de största i världen på närmare 200 000 djur, splittras upp på grund av vädret. De vet inte riktigt vart de ska ta vägen, berättar Samuel.

Vi kan stoppa det här

Trots det han sett och upplevt är han positiv.

—Vi har möjlighet att stoppa det här, inget är än så länge för sent och jag tror att vi klarar av att förhindra en katastrof.

Själv började han redan efter det att dokumentärerna var klara, det blev en serie om sex avsnitt som visades i SVT förra vintern, att fundera över sitt eget beteende.

– Det går inte att ta bilen ner till affären, en resa på 300 meter. Det känns inte försvarbart längre. Jag köper bara ekologiska varor numera och jag är noga med att inte slösa i onödan. Jag tror att det är det som är det viktiga, att inte överdriva sin konsumtion. Reaktionerna på dokumentärerna har enligt Samuel varit positiva och han är själv nöjd med resultatet.

– Jag tror vi hade nånstans mellan 400 000 - 500 000 tittare med vissa avsnitt. Jag tror det beror på att vi lyckats hitta ett nytt perspektiv. Det handlar inte om att skamlägga folk utan att få folk att tänka själv utifrån det de får uppleva genom rutan.

Dokumentärerna är nu på väg ut i världen.

– De har visats på festivalen i Cannes och jag tror att mellan fem till tio bolag har visat intresse för den och vi förhandlar med dem. Klart är att de kommer att gå i norska NRK, finska YLE och danska DR. I framtiden vill han göra fler dokumentärer.

– Vi har några projekt på gång men inget är bestämt än. Förhoppningen är att kunna arbeta som dokumentärfilmare på heltid, men det är i dagsläget omöjligt.

Mikael Dillenz